

“Kristillinen sosialisti”

Seurakuntaan oli äsken tullut uusi pastori Suomesta. Hänestä puhuttiin luonnollisesti paljon seurakuntalaisten ja muittenkin paikkakunnalla asuvien keskuudessa. Yksi tiesi hänestä yhtä, toinen toista. Kerrottiin että pastori on nuori, kaunis mies ja vielä päälle päätteeksi poikamies. Se tieto lisäsi ja vahvisti seurakuntaa suuressa määrässä. Tyttaret liittyivät seurakuntaan toivossa, että voisivat herättää nuoren pastorin huomiota rakastettavilla ominaisuuksillaan ja mahdollisesti vallottaa hänen sydämensä, äidit siinä toivossa, että voisivat kiinnittää pastorin huomiota tyttäriinsä, isät äitien ja tyttäarten pakoittamina ja vihdoin nuoret miehetkin rupesivat seurakuntaan jäseniksi sen vuoksi kun tyttäretkin olivat siihen liittyneet, siis todennäköisesti mustasukkaisuudesta pastoria kohtaan. Mustasukkaisuuskin siten voi joskus antaa tuntuvaan syyäyksen taivaanvaltakunnan asiaille maan päällä.

Mutta pastorista tiedettiin vielä muutakin. Tiedettiin, että hän oli hyvin oppinut, sivistynyt ja hienotunteinen mies, mutta senlisäksi tiedettiin vielä, että hän oli sellainen “kristillinen sosialisti”, joka ei uskonut raamatun olevan aivan kirjaimellisesti totta ja väitti, ettei helvettiä ollut olemassa. Se oli jotakin ennenkuulumatonta, kauheaa. Sellainen pappi! Tavallisissa oloissa olisi tämä seikka nostanut myrskyn ja pyyhkäissyt takaisin vanhaan maahan koko papin. Mutta nyt sitä ei katsottu niin vakavalta kannalta. Olihan pas-

tori poikamies! — Entäs, jos meidän tytär sattuisi pääsemään papin rouvaksi, niin mitäs sillä olisi väliä, vaikka ei helvettiä olisikaan! — ajattelivat äidit ja kuiskasivat ajatuksensa isillekin. Ja tyttäret luonnollisesti ajattelivatkin vain taivasta, jossa saisi olla tuon hienon, sivistyneen papin kanssa. Nuoret miehet tietysti olisivat halunneet, että helvetti olisi ollut olemassa, vieläpä kuuminta lajia, että olisi sieää voinut kärventää tuon tyttöjen sydämiä sykittävän papin. Mutta he olivat vähemmistönä.

*

Lepolassa oli ompeluseuran kokous. Äitejä ja tyttäriä oli jo tupa täynnä, kaikki tietenkun parhaissa pukineissaan. Yhtään miestä ei ollut vielä joukossa. Väkniiltiin ikkunasta kadulle tuon tuostakin. Puhelu ei oikein tahtonut ottaa luistaakseen.

“Uh! kuinka täällä on hiljaista ja ikävää, niinkuin vanhanmaan kirkossa. Etkö ole käsenyt sitä uutta pastoria tänne meidän ratoksemme” — puhkesi vihdoin Takalan Meeri puhumaan talon emännälle.

“Olenpa tietenkun”, — sanoi emäntä, — “mutta eipä häntä vielä ole kuulunut tulevaksi. Käskin myöskin pastori Bergmanin naapurikaupungista pitämään hänelle seuraa, ettei hän kovin hämmästyisi kun joutuu yksin tällaiseen naisjoukkoon. Hiljainen kun kuuluu olevan”.

“Niin, katsokaas vaan, äiti on viisas”, — sanoi talon tytär Eliina, sangen vilkas ja älykäs nuori nainen, joka opinhaluisena oli

tutkinut vapaamielistä kirjallisuutta ja näytteli aina "pahanhengen" osaa näissä seurakuntalaisten kokouksissa. "Äiti on hankkinut akoiille toisen ja tyttärille toisen, ettei vielä tänään koittaisi se kauhea päivä, jolloin tytär nousee äitiänsä vastaan ja minä anoppiansa vastaan, pelkäästä mustasukkaisuuden raivosta".

"Onko hän poikamies, tämä uusi pastori?" — kysyi Selina, joka aina oli olevinaan tietämätön kaikesta ja kyseli kaikkea, kuten kainolle ja siveälle seurakuntaan kuulvalle tyttärelle olikin soveliasta.

"Onpa tietenkin hän poikamies, kyllä sinullakin on lupa häneen rakastua. Minä mieluuni hakkaillen Bergmania, sillä ukkomiehet rakastuvat aina nopeammin ja kiivaammin ja minä haluan aina vähemmällä työllä päästä parhaimpiin tuloksiin". — vastasi Elina.

"Äiä sinä taasen ala puhua paha papeista, senkin sosialisti", — sanoi Emilia Hänninen, joka oli seuran siveyspoliisi ja niin ollen piti velvollisuutenaan huomauttaa mielestään "säädystö-mästä" puhetavasta.

"Meneppäs sanomaan sosialisteille, että minä olen sosialisti, niin saat kuuka, mikä minä olen, —että minä olen mustasielu niinkuin sinäkin. Eikä se suinkaan ole parhaamista, jos sanoo papin rakastuvan", — puolusteli Elina. "Lyönpä veikkaa mitä tahansa, että isä Bergmanin silmät taas kiiltävät ennen kun ilta on lopunut, ja tuskinpa se uusi pastoriakaan on muita kummempi. Luulenpa, että hän jo ensi viikolla alkaa koota tyttäriä kirkkokööriin".

"Hyi, kun sinä olet ikeä ja

ajattelet irstaisesti", — koetti taas Emilia häväistä tuota "pahahaahenkeä". "Luulet kirkkoköörejäkin perustettavan tuollaisista vaikutteista".

"Niinpä tietenkin", — kivahti Elina heti vastaan, — "luonnon vietit ne ovat siinäkin vaikuttimena. Toivon, että tuo uusi, sivistynyt pastori opettaisi teille sen totuuden. Minä olen ollut tilaisuudessa näkemään paljon puhuvan esimerkin siitä. Satuin kerran olemaan Californiassa eräässä pikkukaupungissa, kun sinne tuli uusi pastori. Poikamies oli niinkuin tämä meidän pastoriakin, mutta vielä nuorempi ja komeampi. Heti ensityökseen alkoi hän hommata kirkkokööriä ja onnistui mainiosti. Työväen-seurastakin erosivat kaikki tyttaret ja liittyivät seurakuntaan päästäkseen tuohon kirkkokööriin. Seurakunta lisääntyi suunnattomasti ja jumalan valtakunnan asia näytti sangen lupaavalta. Mutta sitte tapahtui onnettomuus, josta varmaan taivaan enkelitkin itkivät yhtä hartaasti kuin he olivat iloinneet noista heiluntaituulista jotka olivat paikakuntaa heilutelleet silloin kirkkoköörin alkuaikoina".

"Hyi, sinusta on tullut julkinen, paatunut pilkkaaja", — keskeytti Emilia, — "mene pois täältä! Sinä häväiset kohta koko seurakunnan".

"Niin juuri, pois pilkkaaja, — huusivat kaikki yhdestä suusta.

"Antakaahan kun lopetan kertomukseni", — pyysi Elina rauhallisesti. "Onnettomuus, jota tarkotin, oli sellainen, että tuo nuori pappi rakastui yhteen noista tyttäristä ja lakkasi toistaiseksi hakkailemasta kaikkia muita. Tämä luonnollisesti aiheutti mustasukkaisuuden toisissa ty-

toissa. Ja kun he näkivät, ettei heillä enää ollut toivoa papin oimistamisesta, menivät he taas muihin seuroihin ja äiditkin erosivat seurakunnasta, kostaakseen tyttäriensä puolesta. Seurakunta hajosi kuin akanat tuuleen. Papin palkat jäi maksamatta ja jonkun ajan kuluttua oli pappi parka pakoitettu lähtemään pois koko paikkakunnalta. Onneksi oli hänen isällensä eräässä kaisvoskaupungissa saunaliike, jossa hän voi antaa pojallensakin saunan lämmitäjän paikan".

Hurskaat akat tuskin pysyivät tuoleillaan Elinan kertomuksen viimeisen osan aikana ja sen loputtua olisi varmaankin puhjennut myrsky, joka olisi pyyhkäisyt Elinan pois ompeluseurasta ja seurakunnastakin, mutta onneksi tulivat molemmat odotetut papit juuri kuin Elina lopetti kertomuksensa. Bergman kätteli emäntiä ja tyttäriä kuten vanha tuttava ainakin, puristaen jokaisen kättä eri tavalla, aina sen mukaan, kuinka läheisissä ystävyys-suhteissa hän sattui kunkin kanssa olemaan ja istui sitten parhaalle keinutuolille keskelle lattiaa, hyräillen virren värsyä "Jeesus onnen osan oma" ja katsellen veikeästi ympärilleen. Nuori past. Rautalahti sensijaan istui häpeällään huoneen pimeimpään nurkkaan, sitte kun oli onnellisesti tullut esitellyksi kaikille emännille ja tyttärille.

Elina rikkoi heti lupauksensa hakkailta Bergmania ja jättää Rautalahti toisten tyttärien haltuun. Ilän vei tuolinsa aivan nuoren pastorin tuolin viereen ja alkoi hyvin totisen näköisenä kysellä:

"Onko se totta, ettei pastori usko raamattua kokonaan ja aivan sananmukaisesti todeksi?"

Kylmä hiki nousi Rautalahden otsalle ja hän olisi totisesti ollut paljon mieluummin vastaamatta tuohon kysymykseen, mutta hän tiesi, ettei papin sovi tällaisessa paikassa jättää mitään kysymystä vastaamatta. Hän vastasi siis kysymällä:

"Onko neiti sitten kuullut selaista puhuttavan?"

"Hyvänen aika, siitähän puhuu koko kaupunki!" — vastasi Elina.

Koska asia on herättänyt jo niin suurta huomiota, ajatteli Rautalahti, niin siitä ei taida päästä muuten kuin suoralla selityksellä. Täytyy sittenkin koettaa saada nuo ihmiset ymmärtämään asia sillä tavalla, kuin hän itse sen ymmärtää. Tosin Bergman oli jyrkästi varoittanut häntä alkamasta täällä saarnata tuota uuden aikaista uskontoa ja vakuuttanut, että nämä ihmiset eivät sitä ymmärrä, vaan luulevat hänet sosialistiksi ja jumalankieltäjäksi ja ajavat hänet heti pois. Ja jos taas ihmiset rupeavat kuuntelemaan tuollaisia vapaamielisiä saarnoja, niin siinä tapauksessa hajaantuu koko seurakunta ja yhä kasvamassa oleva sosialistinen liike saa vaan tulta tappuroihinsa ja tempaa kaikki mukaansa. Näin oli Bergman varoitellut, mutta Rautalahden mielestä nuo ihmiset eivät sittenkään näyttäneet niin tyhmiä, kuin Bergman väitti niiden olevan ja hän luotti lujasti omaan kykyynsä selvittää asia niin, että se ymmärretään. Hän päätti ainakin koettaa, hän tunsi olevansa pakotettukin koettamaan. Sitäpaitsi kun tuo yksinkertaisen näköinen tyttö vaati häneltä vastausta suoraan kysymykseen, niin olisihan raukka- maista ja epärehellistä jättää tyt-

tö vaille selitystä, jota hän haluaa. Sitävarthenhan hän oli tullutkin Amerikkaan, että aikoi oppettaa ja sivistää suomalaisia täällä.

”Minä uskon kyllä, että raamattu kokonaisuudessaan sisältää suuria totuuksia, mutta aivan sanan mukaan sitä tietenkään ei ole kaikinpaikoin ymmärrettävä, ja yleensä pitäisi mahdollisimman paljon välttää sanamuotoon takertumasta sellaisessa kirjassa, joka on käännetty moneen kertaan ja on ollut monien korjauksien alaisena, ja on yhä edelleenkin” — alkoi Rautalahti selityksensä, vilkasten arasti Bergmaniin. ”Meidän tulisi oppia tuntemaan raamatusta vain totuutta kokonaisuudessaan ja vähehmän väitellä sanamuodosta. Väittelemisen sanoista ja lauseista on synnyttänyt lahkolaisuuden ja uskonto-riidat”.

”Mikä on sitten se koko totuus? Uskooko pastori helvetin olevan olemassa?” — ahdisteli Elina edelleen Rautalahtea kysymyksillään.

Rautalahti katsoi yhä pelokkaampana ankaraan helvetin saarnaajaan Bergmaniin. ”Onpa tietenkään.” — vastasi hän. — ”mutta me emme saa taaskaan ottaa sitä kuvausta aivan sanan mukaan sellaisenaan”.

”Minkälaiseksi me sitten voisimme sen kuvitella, jos emme saa kuvitella sitä sellaiseksi tulikivi järveksi, kun se on raamatusta kuvailtu? Minulle on kai mahdollointa muullaista helvettiä ajatella”, — jatkoi Elina ja nautti jo salaisesti siitä, että hän onnistui maistattamaan papilla helvetin esimakua ja että pääpirun osaa oli joutunut näyttellemään toinen pappi. Elina huomasi, et-

tä tämä keskustelu piinasi Rautalahtea vaan siksi, että Bergman oli läsnä ja sen vuoksi halusikin hän jatkaa keskustelua.

Keskustelu jatkui edelleen seuraavaan tapaan:

Rautalahti: ”Raamatussa joudutaan pukemaan hengelliset asiat aineelliseen muotoon siksi, että niitä paremmin ymmärrettäisiin. Mutta todellisuudessa henkisyys on ajatonta ja paikatonta. Siis helvettiäkään ei voi olla missään erityisessä paikassa. Kuvaukset taivaasta ja helvetistä tarkoittavat vain sitä, että hyvien ihmisten henki saa ruumiista erottuaan loppumattoman rauhan ja pahojen ihmisten henki rauhattomuuden ja tuskan osakseen”.

Elina: ”Mutta entäs ruumis? Raamattuhan sanoo ruumiinkin nousevan ylös ja te väitätte raamatun kumminkin kokonaisuudessaan sisältävän koko totuuden”.

Rautalahti: ”Sanoinhan jo, ettei sitä ole niin sanan mukaan otettava”.

Elina: (kiivaasti:) ”Mutta eikö paikatton ja ajaton ole samaa kuin kokonaan olematon?”

Rautalahti: ”Aineellisesti kylä olematon, mutta henkisesti se voi olla olemassa”.

Elina: ”Mutta maailma, jossa asumme on aineellinen, paikallinen ja ajallinen. Sanokaapas siis minkälaisen kuvauksen antaa raamattu mailman muodosta ja rakenteesta?”

Rautalahti: ”Raamattu ei ole mikään maantieteellinen eikä luonnontieteellinen kirja, ainoastaan hengellinen ja minä kieltäydyn raamattua minään muuna käsittelemästä.”

Elina: ”Mutta kun te olette tulleet Suomesta asti tänne o-

pettaaksenne meitä, niin minä pyydän teidän ratkaisemaan meidän välillämme täällä olevan riidan siitä, onko n. k. Kosmoksen maailmanselitys raamatunmukainen, koska hän on sen niin vahvasti onnistunut raamatunlauseilla pörkittämään? Kuten tietänette, on Kosmoksen maailmankuva sellainen, että maa on litteä vedenpäällä kelluva lautta, jota myöskin vedet ympäröivät ja taivaan kansi on kiinteä holvi, joka on vedetty maan ylitse niinkuin teltaa erämaassa. Aurinko, kuu ja tähdet juoksevat kiintonaississa radoissaan taivaankannen alapuolella j. n. e. Onko tämänlainen selitys raamatunmukainen? Vastatkaa ei tahi jaa”.

Rautalahti: “On”.

Elina: “Mutta tähän sanoitte raamatun sisältävän totuuden kokonaisuudessaan. Onko tämä totuus? Ettekö te oppineena miehenä ole pakoitettu tunnustamaan, että Kopernikuksen maailmankuvaus, jossa taivaankanta ei ole ollenkaan ja maapallo on pyöreä kiertotähti, joka kiertää kiintotähden, auringon, ympäri, on oikeampi?”

Rautalahti: “Minähän jo sanoin, että raamattu ei ole mikään tieteellinen kirja, vaan uskonnollinen. Tieteellisessä suhteessa se on kokonaan sen ajan tasalla, jolloin se on kirjoitettu”.

Elina: “Ja nykyaikana siis tietävät ihmiset enemmän kuin siihen aikaan jumala, koska raamattu sanotaan olevan jumalan sanaa. Mutta miten on ymmärrettävä se, että jumala ei tietänyt mailman muotoa vaikka hän oli sen itse luonut? Vai onko tuo luomisjuttu sen “koko totuuden” ulkopuolella, jonka te sanoitte raamatun sisältävän? Olen nimittäin kuullut, että te olette

luoniskysymykseen nähden Darwinin kannalla ja väitätte että maailma on kehittynyt miljoonien vuosien kuluessa, vaikka raamattu sanoo, että maailma luotiin kuutena päivänä noin 6.000 vuotta sitten”.

Rautalahti: “Raamattu ei mitata aikaa meidän ajanlaskumme mukaan. Sanotaanhan raamatussa, että yksi päivä on herran edessä niin kuin tuhannen vuotta Luomispäivät tarkoittavat pitkiä geoloogisia ajanjaksoja, joitten kuluessa maapallo ja erilaiset eläinlajit ovat muodostuneet”.

Nyt sekaantui Bergman keskusteluun. Hän oli jo kauan ostantanut läheistä tyytymättömyyttä keskustelun kulkuun. Ensiksikin siksi, ettei hän päässyt hauskempiin keskusteluihin naisten kanssa, toiseksi siksi että tuo pojannulikka oli lähtenyt saarnaamaan sitä helvetinoppia vastaan, jota hän oli näillä seuduin saarnannut jo toistakymmentä vuotta, ja kolmanneksi hän tiesi omasta kokemuksestaan, että tuo tyttö “materialismillaan” lopulta panee kokonaan pussiin järkeilevän nuoren papin. Hän tiesi, että suora helvetinoppi on ainoa, jolla pärjää kaikkia järkeilemisiä vastaan. Tiuskaa vaan vastustajalle, että “kyllä sinä helvetissä kerran näet, että raamattu pitää paikkansa,” niin silloin on toiselta suu poikki.

“Riittää jo tuo tyhmä jaarittelu”, — sanoi Bergman äreästi. “Kyllä helvetti täytyy olla olemassa ainakin sellaisia pappeja varten, jotka tulevat seurakunnan kokoukseen jaarittelemaan sellaista, joka on omiaan kylvämään synkintä epäuskoa näitten kristisisarien sydämiin”.

Samalla kutsui emäntäkin kahvipöytään ja kaikilta seurassa

olevilta pääsi helpotuksen huokaus. Se ennusti, että Bergman kohta pääsee seuratuulelleen, jollaisena seurakunnan naiset haluavat hänet nähdä. Toiveet eivät pettäneetkään, vaikka alku oli jo saanut monet epäilemään. Silmäniskuja ja kokkapuheita riitti jokaiselle naiselle, vieläpä entistä enemmän. Näytti että Bergman aikoi heti nuorelle pastorille opettaa, miten Amerikassa täytyy sieluja hoitaa saadakseen ne seurakunnalle uskollisina pysymään. Kahvipöydässä kävi kaikki onnellisesti.

Elinakin piti visusti suunsa kiinni. Mutta pöydästä noustessa yritti tämä seuran "paha henki" vielä kerran pilata Bergmanilta ja ompeluseuran naisilta hauskan illan, jonka viettoon he vast'ikään olivat päässeet kiinni, huomauttamalla Rautalahdelle, että hän ottaisi esimerkkiä virkaveljestään Bergmanista, joka ei ole mikään haaveilija, vaan selvä materialisti.

"Katsokaapa herra Bergmania", — sanoi Elina, — "hän ei haaveile mistään paikattomasta ja ajattomasta. Hän on materialisti ja tietää että ruumis ja sielu ovat niin läheisesti sidotut toisiinsa, että sieluun voi vaikuttaa vain koettamalla vaikuttaa ruumiiseen. Hän on Haeckelin kannalla, uskoen, että sielusolut on osa ruumista ja niistä johtuu sielun toiminta, eikä sielu siis voi olla mikään erityinen olento".

Bergman katsoi tämän huomautuksen aikana hyvin murhaavasti Elinaan, kaikki odottivat hirmumyrskyn nousemista ja naiset kiiruhtivat kilvan tukkimaan Elinan suuta haukkumatulvala, ennenkuin hän ehtisi mitään kauheampaa sanoa. Bergman huomasi, että ainoa keino

aseman selvittämiseksi on koettaa vielä kerran lyödä kaikki leikkiksi. Hän päästi uudestaan valloilleen entistä repäisevämmän leikkipuheettönsä tulvan, eikä kesittänyt kauvan kun naiset taas yhteen ääneen kiipaa nauraa kitkattivat papin sukkeluksille.

Rautalahti katseli inhon, ihmettelyn ja kateuden sekaisilla tunteilla, kuinka hänen vanhempi virkaveljensä hypnotiseeraajan tapaisella vetovoimalla piti kokouksillaan vaikutuksensa alaisena melkein kaikki seurassa olevat naiset. Hän oli jo ennen kuullut puhuttavan että Bergman ompeluseuran kokouksista tullessaan aina poikkesi niitten naisten koteihin, joiitten miehet sattuiivat olemaan yövuorolla, mutta hän oli ajatellut, että se on vaan parjajoukko, jonka ilkeät ihmiset ovat keksineet vahingoittaakseen pappia ja seurakuntaa. Mutta nyt hän tunsu paremmin kuin tiesi, että se oli totta. Nuori pappi kiihottui illan kuluessa yhä enemmän ja joutui niin ristiriitaisten tunteitten ja ajatuksien valtaan, että päästäkseen varmuuteen kuulemistaan huhuista, alentui salaa urkkimaan Bergmania, kun vihdoin puolen yön aikaan lähdettiin seurasta kotia. Hän näki Bergmanin vähän ajan kuluttua palaavan takaisin Lepolaan. Ensimmäinen koetti hän lohduttaa itseänsä sillä ajatuksella, että Bergman oli varmaan jotain unohtanut ja palasi sitä hakemaan, mutta sekin mahdollisuus särkyi pian. Bergman viipyi sisällä liian kauvan.

Tästä illasta asti nämät kaksi pappia vihasivat ja pelkäsivät toisiaan. Bergman vihasi Rautalahtea siksi, että huomasi tämän aikovan sivistää tätä kansaa ja leimata sellaisen uskonnon, jo-

ta hän oli täällä saarnannut, raa'aksi, sivistymättömäksi ja järjettömäksi — ja siinä sivussa tietysti hänetkin. Hän ajatteli ensiksi ilmiantaa nuoren papin kirkkoneuvostolle jumalankieltäjänä ja vaatia heti hänen erottamistaan, mutta hän pelkäsi, että Rautalahti paljastaa hänen suhteensa seurakunnan naisiin. Hän tiesi myöskin, että seurakunnan miehet ovat kiivaampia vaimojensa, kuin jumalansa puolesta, silloin, kuin tiukka paikka tulee, ja siten hän voisi joutua tuossa taistelussa huonommalle puolelle. Siksi päätti hän visusti varoa sitä alkamasta ja kesyttää Rautalahden muilla keinoilla.

Rautalahti puolestaan oli syvästi loukkaantunut siitä raa'asta ja kaikkea kunnioitusta puuttuvasta tavasta, jolla Bergman oli lopettanut hänen väittelynsä Elinan kanssa ja inhosi muutenkin kaikesta sydämestään tuon vanhan pappiroiston käytöstä noita yksinkertaisia työäisnaisia kohtaan. Mutta hän ei uskaltanut hiiskua mitään. Hän pelkäsi että tuo roikale, joka oli kirkkokunnan esimiehenä, voi tehdä hänet virattomaksi ja leivättömäksi, minä päivänä hyvänsä, täällä vieraalla maalla, nostamalla syytöksen, että hän on jumalankieltäjä ja sosialisti, ja esittämällä sen kaikella pirullisella juonittelu- ja hypnotiseeramistaidollaan noille tietämättömille ihmisille.

Hyvin ikävät olivat Rautalahden ensimmäiset vuodet Amerikassa. Kaikesta Bergmanin painostuksesta huolimatta ei hän voinut alkaa saarnata noille tietämättömille ihmisille häikäilemättöntä helvetinoppia, mutta ei hän myöskään uskaltanut avoimesti saarnata sitäkään, mitä hän oli aikonut, jota hän nimitti tieteel-

liseksi suunnaksi uskonnossa. Niin ollen kävi hänen saarnansa tavattoman kuiviksi ja hengettömiksi ja hän sai melkein aina saarnata tyhjille seinille. Senisäksi kiusasivat häntä vielä paikkakunnan sosialistit vaatimalla häntä väittelyyn sekä sanomalehdissä että kokouksissa tuon "tieteellisen" uskonnon puolesta materialismia vastaan hänen "kristillisen sosialisminsa" puolesta. Kerran hän antautuikin väittelyyn paikkakunnalla ilmestyvän suomalaisen sanomalehden palstoilla, joka leikki siihen aikaan vapaamielisyyttä ja julkaisi kaitenlaisia kirjoituksia. Mutta pian huomasi hän kuitenkin joutuvansa väittelyssä huonommalle puolelle ja sai sen kautta niskaansa myöskin toiset papit ja seurakuntalaiset. Hänen täytyi kiirehtiä sitä loppumaan alkamalla yksityisen kirjeenvaihdon väittäjänsä kanssa, pyytämällä, että väittely lehden palstoilla lopetetaisiin. Tämä väittely vaikutti kuitenkin suuresti hänen asemaansa ja hänen suhteitansa seurakuntalaisiin. Ahdasmieliset uskovaiset, ne, jotka kutsuivat itseänsä "eläviksi uskovaisiksi" alkoivat pitää häntä ilmeisesti vääroppisena, sosialistina, ja alkoivat äänekkäästi vaatia hänen erottamistaan. Bergman, kirkkokunnan esimiehenä, neuvoi heitä kuitenkin keksimään jonkun muun syyn, jonka perusteella alkavat eroittamista vaatia. "Me emme voi erottaa häntä vääroppisena", — sanoi Bergman, — "kun hän on Suomen valtiokirkon pappeja ja siellä on itse arkkipiispakin saman suunnan puolustaja".

Bergman luuli täten saaneensa tukahutetuksi koko erottamishankkeen, jota hän pelkäsi oman

asemansa vuoksi, sillä hän ajatteli, ettei niin peräti siivoa miestä vastaan kuin Rautalahti oli, voitu muuta syytöstä keksiä. Siksi hän hämmästyksensä olikin sitä suurempi, kun häntä eräänä päivänä kutsuttiin johtamaan puhetta kirkkoneuvoston kokouksessa, jossa pastori Rautalahtea syytettiin raskaista siveysrikkoksista. Rautalahden syytettiin eläneen laitonta yhdyselämää erään seurakuntalaisensa tyttären kanssa ja myöskin käyneen porttolassa. Todistukset olivat niin selvät, että Rautalahti katsoi turhaksi aikaa väittää itseänsä syytömäksi. Sensijaan päätti hän heti tehdä hyökkäyksen Bergmanin kimppuun, pakoittaakseen Bergmanin siten puolustamaan häntä tahi kaatumaan hänen kanssaan yhdessä.

“On kokonaan minun yksityinen asiani, missä minä nukun, missä ja mitä syön ja juon, silloin, kuin en ole missään seurakuntaa koskevilla tehtävissä, kun minä vain olen silloin reilusti paikalla tarvittaessa ja teen tehtäväni moitteettomasti”, — alkoi Rautalahti julkeasti väittää. “Minä en ole kumminkaan tehnyt seurakunnan hartauskokouksia “friiaustilaisuuksiksi”, kuten muutamat muut papit”.

Väitöksen julkea hävyttömyys hämmästytti yksinkertaiset kirkkoneuvoston jäsenet siinä määrässä, ettei heillä ollut vähään aikaan sanaa suuhun tulevaa. Bergman sillä aikaa keksi sellaisen pelastuskeinon, että painetaan asia villasella ja Rautalahti pyytää muutamaksi kuukautta virkavapautta käydäkseen Suomessa. Kirkkoneuvosto suostui siihen, toivossa että Rautalahti ehkä jääkin Suomeen, jos saa

siellä tavallisen virkapaikan. Samaa ajatteli Rautalahti itsekin.

*

Pian palasi Rautalahti kuitenkin Suomesta. Siellä olivat olot muuttuneet hänen poissaollessaan niin suuresti, että hänestä tuntui vaikealta päästä siellä alkuun. Mitään vapaamielistä papia ei Suomessa enää ollut, kuten hänen lähtiessään, joihin hänkin oli lukeutunut. Voimakas sosialistinen liike ja sen mukana levinnyt materialistinen ajattelutapa olivat pakoittaneet ottamaan selvän kannan sosialismiin nähden. Heidän oli asetuttava sen puolelle tahi sitä vastaan. Ne, jotka olivat asettuneet sitä puolustamaan, olivat tavalla tahi toisella menettäneet virkansa, ne taas, jotka olivat asettuneet vastustamaan, olivat taantuneet mustimmiksi taantumuksen ja omistavan luokan käytyreiksi. Samoin oli voimakkaasti levinnyt materialistinen maailmankatsomus pakoittanut jokaisen ottamaan selvän kannan uskontoon ja materialismiin nähden.

Kun Rautalahti palasi entisille olinpaikoilleen, oli hän henkisesti murtunut mies. Hänen nuoruudeninnostuksensa oli sammunut. Hän oli välinpitämätön kaikesta, teki vain koneellisesti virkatehtäviään ja meni avioliittoon sen tytön kanssa, jonka kanssa yhdessä makaamisesta häntä oli syytetty kirkkoraadin kokouksessa. Se teki hänen syntinsä seurakunnan silmissä koko paljon pienemmäksi. Porttolassa käynnille hän keksi sellaisen selityksen, että hän kävi siellä koettamassa pelastaa langenneita naisia.

Samaan aikaan oli paikkakun-

nan tyväestö noussut voimakkaaseen taisteluun kaivosyhtiöitä vastaan, saadakseen hiukan parannusta elinehtoihinsa. Paikkakunnan sosialistit taistelivat uljaasti lakon etunenässä ja muualla olevat sosialistit avustivat lakkoa. Se herätti kaivosherat ajattelemaan, että sosialistinen liike taitaakin olla vaarallista liikettä, joka uhkaa kaivostenomistajain etuja ja vaikeuttaa työn- ja liikkeenjohtajain asemaa. Silloin syntyi heissä ajatus antisosialistiliiton perustamisesta, jonka avulla aiottiin hävittää sosialismi paikkakunnalta, karkoittamalla tietoisimmat sosialistit pois ja estämällä sosialististen sanomalehtien ja kirjallisuuden levittäminen. Liitto perustettiin näennäisesti pikkuporvareiden toimesta, mutta itseasiassa kaivosyhtiöitten liikkeenhoitajain johdannon alla. Papit joutuivat tämän liikkeen luonnollisiksi agitaattoreiksi. Yhtiöt olivat aina suosineet kirkkoja ja tehneet niille lahjoituksia, tietäen, että kirkko pitää työläiset nöyrinä ja tyytyväisinä, mutta nyt oli kirkoilla entistä parempi tilaisuus näyttää, mihinkä ne kelpaavat, ja tehdä suoranainen vastapalvelus yhtiöille niistä runsaista lahjoista, joita olivat yhtiöiltä saaneet.

Pastori Rauta-lahti kutsuttiin erään suuremman yhtiön konttoriin. Siellä oli jo ennestään muutamia suomalaisia pikkuporvareita. Rautalahdeille selitet-

tiin lyhyesti, mitä yhtiö häneltä odottaa ja mitä hän puolestaan saa odottaa vastapalkkioksi, jos hän nyt osaa käyttää tilaisuutta oikein yhtiötä, häntä itseään ja "jumalan valtakuntaa" hyödyttävällä tavalla.

Jos Rautalahdele olisi tehty tuollainen tarjous silloin, kun hän tuli ensikerran Suomesta, niin hän olisi työntänyt sen inhoten luotaan, mutta nyt hän taipui välinpitämättömästi, vieläpä hän myöhemmin innostuikin tähän asiaan, jouduttuaan taistelunpyörteisiin ja huomattuaan, että taantumus alkaa voittaa alaa.

Se oli taantumuksen riemuvuosi, ei ainoastaan tuolla yhdellä paikkakunnalla, vaan koko maassa. Kovan liikepulan aiheuttama työttömyys antoi omistavalle luokalle hyvän asean työväen järjestöjen hävittämässä. Sen lisäksi n. k. "radikaalinen" hajaannus hajoitti sosialistiosastoja ja kirkkokunnat riemuitsivat ja lähettivät pappejansa perustamaan seurakuntia tilalle.

Silloin alkoi "sivistynyt" pastori Rautalahtikin saarnata helvetinoppia yhtä häikäilemättömästi kuin mikä hihhulipappi tahansa.

"Kristillinen sosialisti" oli muuttunut samanlaiseksi mustasieluksi "jumalan santarmiksi" kuin kaikkiin Amerikan suomalaisten keskuudessa pimitystyötä tekevät papit.

Sefa Lepistö.